

Сучасний музей. Наукова й експозиційна діяльність.

Матеріали наукової конференції, присвяченої 145-й річниці заснування Крайового музею в Чернівцях (15 травня 2008 р.) / Ред. І. В. Скільський. – Чернівці: ДрукАрт, 2008. – С. 171–174.
[в оригіналі рубрикація відсутня]

МУЗЕЙ ЛІСОВОЇ ФАУНИ НАЦІОНАЛЬНОГО ЛІСОТЕХНІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ: КОМПЛЕКТУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ КОЛЕКЦІЙ

В. Д. Бондаренко, О. В. Федонюк, П. Б. Хоцький

Національний лісотехнічний університет України
вул. Генерала Чупринки, 103, м. Львів, 79008;
bond_v@ua.fm, hpb@ua.fm, olga_fedonyuk@mail.ru,
www.ukrfauna.ua.com.ua

Вступ

Зародження музейної справи відносять, як відомо, до часів давньої Греції та Риму. Сучасний музей, за визначенням Міжнародної ради музеїв, – це «неприбуткова, постійно діюча публічна установа, що нагромаджує, зберігає, досліджує, пропагує та експонує матеріальні свідчення діяльності людини та все, що стосується середовища її існування». За спеціалізацією музеї поділяються на відповідні групи: художні, меморіальні, етнографічні, краєзнавчі тощо.

У багатьох різного рівня закладах освіти створені освітньо-навчальні музеї, що функціонують як лабораторії при спеціальних кафедрах. Саме таким є Музей лісової фауни кафедри лісівництва Національного лісотехнічного університету. Режим занять у музеї визначається розкладом занять відповідно до навчальних планів дисциплін «Лісова зоологія», «Етологія тварин», «Мисливствознавство», «Лісомисливське господарство», «Біотехнія» й інші. Екскурсії, зокрема шкільні та дошкільні, проводяться не систематично, за попередньою домовленістю.

Історія формування колекції

Збір колекцій музею започатковано ще за часів Львівської крайової школи лісового господарства. Вона була заснована в 1874 р. й існувала до 1919 р. Збереглася частина експонатів того періоду, серед яких є кіт лісовий (*Felis silvestris*), борсук (*Meles meles*), вовк (*Canis lupus*), ведмідь (*Ursus arctos*).

Пізніше колекції періодично поповнювалися, зокрема роботами студентів, виготовленими в таксидермічній майстерні кафедри. Перевага надавалася лісовій і мисливській фауні. Обслуговуючого персоналу для догляду за колекціями, ремонту та реставрації експонатів не передбачено.

Колекції птахів і ссавців у музеї найчисельші.

Птахи

У фауні України налічується понад 400 видів птахів; майже половина від цієї кількості екологічно пов'язана з лісом, понад 30 % таких видів представлені в експозиції музею. Найбільше як у фауні України, так і в експозиції є представників ряду горобцеподібні (понад 40 видів). Соколоподібних налічується 20 видів, зокрема, скопа (*Pandion haliaetus*) та беркут (*Aquila chrysaetos*). Останній потрапив до музею у другій половині 50-х рр. ХХ ст. – був здобутий поблизу с. Кваси Рахівського району Закарпатської області. Наявні також «червонокнижні» види: пугач (*Bubo bubo*), дрохва (*Otis tarda*), косар (*Platalea leucorodia*), коровайка (*Plegadis falcinellus*), пелікан кучерявий (*Pelecanus crispus*), сапсан (*Falco peregrinus*), журавель сірий (*Grus grus*) та інші. Гусеподібних налічується 14 видів. У музеї представлені гнізда та яйця дрібних лісових птахів.

Ссавці

Видовий склад колекції ссавців налічує 30 представників (таблиця), з яких «червонокнижні» горностай (*Mustela erminea*), видра річкова (*Lutra lutra*), кіт лісовий (*Felis silvestris*), сліпак буковинський (*Spalax graecus*). Наявна в музеї колекція шкур мисливських видів звірів використовується на практичних заняттях з дисципліни «Мисливське товарознавство» (викладається для студентів спеціальності «Мисливське господарство»).

У музеї зберігаються черепи хижих, ратичних і гризунів. Черепів вовка більше 10 (здобуті протягом ХХ ст., в основному, в Карпатах). Крім вовчих черепів, у фондах музею є черепи лисиці (*Vulpes vulpes*), борсука, куниць кам'яної (*Martes foina*) та лісової (*M. martes*), тхора (*Mustela putorius*), рисі (*Lynx lynx*) й інших хижих звірів. П'ять черепів ведмедя здобуто в Івано-Франківській (3 черепи) та Закарпатській (2 черепи) областях. Із ратичних зберігаються черепи дикої свині (*Sus scrofa*), оленя (*Cervus elaphus*), лося (*Alces alces*), козулі (*Capreolus capreolus*), зубра (*Bison bonasus*).

Таблиця. Таксономічний склад колекції ссавців музею лісової фауни

Ряд	Родина	Вид
Soriciformes	Talpidae	1
	Erinaceidae	1
Leporiformes	Leporidae	1
Caniformes	Canidae	3
	Ursidae	1
	Mustelidae	8
	Felidae	1
Vespertilioniformes	Vespertilionidae	2
Muriformes	Sciuridae	2
	Castoridae	1
	Muridae	5
Cerviformes	Suidae	1
	Cervidae	2
	Bovidae	1

Черепів дикої свині налічується понад 20. У порівняно значній кількості представлені роги козулі, переважно здобуті під час селекційного полювання. Експонуються також погризи, екскременти лісових звірів.

Земноводні та плазуни

Земноводні та плазуни представлені меншою кількістю експонатів, у першу чергу через специфіку колекційних зборів і орієнтацію музею на лісову та мисливську фауну. Тут наявні представлені тритони карпатський (*Triturus montandoni*), альпійський (*T. alpestris*), гребенястий (*T. cristatus*) і звичайний (*T. vulgaris*), кумка гірська (*Bombina variegata*), ящірки прудка (*Lacerta agilis*) і живородна (*L. vivipara*), вужі звичайний (*Natrix natrix*) і водяний (*N. tessellate*), гадюка звичайна (*Vipera berus*) й інші.

Риби

З риб у музеї представлені головешка амурська (*Perccottus glenii*), колючка триголкова (*Gasterosteus aculeatus*), чебачок амурський (*Pseudorasbora parva*). Інформація про дату та місце відлову тварин, їх вихідні розміри й вагу, на жаль, втрачена. Але і в цьому випадку експонати мають певну історичну цінність, оскільки їх походження – це переважно західні регіони України.

Перспективи розвитку

Для оптимального функціонування музею важливо забезпечити необхідний догляд за існуючими колекціями, поповнювати їх, заснувати відео-теку, фондосховище. Актуальним є питання розвитку контактів з подібними музеями в Україні та світі для співпраці, обміну досвідом, окремими експонатами тощо. Поки що така співпраця налагоджена із Зоологічним музеєм Львівського національного університету ім. Івана Франка, Державним природознавчим музеєм НАН України.

З огляду на незначну частку в колекціях музею представників лісової фауни безхребетних, доцільним є розширення цього відділу. Окремі групи хребетних тварин представлені також недостатньо повно. Суттєво збільшити колекцію мисливських трофеїв можна у співпраці з мисливцями, а під час навчальних практик доцільно збирати гіпсові відбитки слідів птахів і ссавців, по можливості, інші експонати.

З навчальною та виховною метою в музеї необхідно створити експозицію отруйних і небезпечних для людини лісових безхребетних і хребетних тварин з інформацією про особливості надання першої невідкладної допомоги потерпілому від цих тварин і щодо специфіки поведінки людини в середовищі, де вони поширені.

На часі видання брошури, присвяченої історії музею, опублікування каталогу з інформацією про наявні експонати.